

Headuse võid

Mai Murdmaa uus ballett Estonias

Ajal, mil olude sunnil kidub eesti heliloojate ooperilooming (millal öieti oli viimase uudisooperi esietendus?) ning teatrile kirjutavate autorite ring on õige ahtaks jäänud, seisab küllaltki arvestataval järjel meie koreograafide loomingu. Tänavuse hooaja esimene originaalballett oli Tubina—Eespere—Vilimaa "Kratt" Vanemuises, möödunud neljapäeval tuli uudisloomingut ka **Estonialt** — esietendus Mai Murdmaa "Credo". Oma kredo avab lavastaja kahes lühiballetis. Krzysztof Penderecki muusikal põhinevas "Kaotatud paradüüsi" võidutsevad atraktiivses-sarkastilises vormis paradüüstist lahkunud inimese pahed. Kontrastina esimesele osutab koreograaf "Maarja Magdaleenas" (Johann Sebastiani Bach'i muusika) aga headuse, rahu, rõõmu ja harmoonia võimalikkusele.

Murdmaa taotlusi toetasid kunstnik Andris Freibergs (Läti), valguskunstnik Lloyd Sobel (USA), konsultant Toomas Siitan, helitaustade looja Margo Kõlar ning teostajad-repetiitorid Helmi Puur, Saima Kranig ja Aime Leis.

Alljärgnevalt esmamuljeid esietenduselt.

Elena Poznjak-Kõlar, Vanemuise ballettmeister-repetiitor: Mai Murdmaa mõttehaare väärib austust. "Kaotatud paradüüsi" puhul tundus, et Penderecki muusika täiendas koreograafi fantaasiat (tavaliselt on see vastupidi). Niisugust nähtust kohtasin ma varem Balanchine'i ja *Bejvit'i* lavastustes, nüüd siis sama kaaluga lahendus meilgi. Muusika on nagu rikastav instrument ballettmeisteri loomes. Väga hästi on loetud ka

Bachi partituuri ("Maarja Magdaleena"). Muusika on peenetundeliselt lahti mõtestatud, nagu oleks see loodudki just selle balleti jaoks. Praegust lahendust võiks küll (peaks!) igal pool näitama, näen siin kõrgtaset. Mõttehaare on väga avar.

Mis puutub Kaie Kõrbi (Maarja Magdaleena), siis ei julgeks öelda, et koreograafia on lihtne. Vastupidi — see on komplitseeritud, aga baleriin tantsis nii, et pakutav näis selge-lihtsana. See ongi professionaalsuse üks tunnuseid — allutada muusika sellele, mida väljendada tahetakse. Suurepärase oli Tatjana Kilgas Maona, kehaplastika oli täielikult idee teenistuses (Madu — loe "Kurjuse jõud"). Lavastuses oli palju meelde jäävat. Koreograafiliselt ja teostuselt tõstan esile trio lavastuse lõpposas (Tatjana Voronina, Andrus Kämbe, Vladimir Klepirin). Ütleksin — kõik andsid oma parima.

Ann Rätsep, Tallinna Pedagoogikaülikooli koreograafia õppetooli üliõpilane:

Üldiselt oli lavastus muljetjättev ja emotsionaalne. See tuleneb juba teemavalikust — prožektorikiir suundus kurjuse võidutsemisele, meid ümbritseva elu eetilisele kriisile ("Kaotatud paradüüs"). Aga pearõhk oli kristlikul vaimsusel. Seda avab "Credo"—õhtu teine ballett ("Maarja Magdaleena").

Koreograafina on Murdmaa kindlasti edasi läinud, ent eriti tunnetasin muutusi sisulises käekirjas, mis läinud lakoonilisemaks, mõtlematõukavamaks.

Koreograafiliselt kujunesid veenvamaiks need monoloogid, mida emotsionaalselt tantsisid Kaie Kõrb (Maarja Magdaleena) ja Viesturs Jansons (Jeesus). "Kaotatud pa-

—+ Béjart'i

lu võimalikkus...

Maarja Magdaleena (Kaie Kõrb) ja Jeesus (Viesturs Jansons) *Credos*.

— VAMBOLA SALUPUU foto

radiisis" polnud Aadama—Eeva tantsutekst siiski veel päris omaks võetud (tantsisid Vitali Nikolajev — Tatjana Voronina). Tunnetasin ka sisulist ebakindlust. Tatjana Kilgase Madu mõjus seevastu orgaaniliselt, nägime tõeliselt siuglevat kehapiplastikat, mis ei jäänud asjaks omaette, vaid kandis lavastaja taotlusi.

Praegu kujunes "Credole" iseloomulikuks jagunemine eri lõikudesse (seda muljet süvendasid mõned lavatehnilised apsud). Kaheks eri pooleks jagunes "Maarja Magdaleena", kus Magnificatis pealegi tunnetasin barokkmuusika, vaganovaliku koreograafilise lahenduse (eriti rõhutatud käte positsioonid) ja sisuliste taotluste kohati tabata-

vat ühtesulamatus. Õnneks paranes selles episoodis esietenduseks tantsijate (kuue paari koostants) lavadistsipliin.

Positiivsele üldmuljele aitab tugevasti kaasa kujundus (Andris Freibergs). Seda sügavasisuliste kujundite (kaarjas Kolgata tee, vee kasutamine jm.) ja assotsiatsioonide rohkuse poolest, mida efektselt toetab valguskunstniku (Lloyd Sobel) looming, mille 100%-line teostamine seisab veel ees.

Lea Tormis, teatriloolane:

Muidugi teadsin, mis muusika see on. Tunds ka teemasid aga etenduse vastuvõtjana olin küll puhas leht. Alustan "Maarja Magdaleenast", mille muljed kõige eredamad. Ei räägi niivõrd koreograafilisest lahendusest, kuivõrd otsin üldist mõtestatust. Hakkas silma üks asi — mõtlen tantsimist varvastel, mis tekkis romantismis püüuna jõuda mingile teisele tasandile, ennast tavaelust lahti rebida. Ka antud lavastuse esimeses pooles domineeris mulje tantsust kõrgetel poolvarvastel ja sellega seotud tantsutehnilistel võimalustel, aga teises osas, kus tõeliselt tegu pürgimisega kõrgemate väärtuste poole — on liikumine (näiliselt!) väga lihtne, loomulik ja poolvarvastele tõusu mitte rõhutat. Aktsendid on põhjendatult ümber asetatud. Nii ongi minu jaoks balletiõhtu läbiv kujund (muidugi mõjub ka Bachi muusika poolt tekitatud meeleolu!) — nad tantsivad "Maarja Magdaleena" lõpuosas rõõmu, kirkastumist, vaimset vabanemist.

Magnificatis mõjus tantsurühma voolav-katkematu liikumine (kuigi etenduse lavatehniline külg päris voolavate üleminekutega polnud), mida tantsijad ka ise tajusid. Tants

tuli mingist seespoolsest häälestusest — see tegi rõõmu. Maarja Magdaleena (Kaie Kõrb) monoloogides nägin ilusaid leide. Eriti mängus veega, veevirvendustega, mis hakkasid lavakujus olemusega kaasa kõlama. Nautisin Kõrbi iga liigutust. Näiteks seda, kuidas ta oma pikad käed sirutab vee poole. Kõik on harmooniline, mida rõhutab ka valgus.

Olen alati arvanud, et väikesel laval peabki kujundus olema põhiliselt valgusega tehtud. Ei oskagi lahutada Sobeli ja Freibergi loomingut, mis sulab orgaaniliseks tervikuks Murdmaa taotlustega. Ilus koosmõju!

Ega ma siis, kui Viesturs Jansons (Jeesus) ja Kaie Kõrb tantsima hakkasid, enam süžeeäikudele mõelnud. Nautisin harmoonilist tervikut. Võib-olla vaid butafoorne rist langes sellest välja. Balleti lõpuosas Kaie Kõrb ise enam ei ilmu ning ma saan loogiliselt aru, miks see nii on. Meeleolu algab ju tema kirkastumisest ja kandub teistele üle.

Oleme nüüdseks ju palju näinud virtuooslikku tantsu (ka Kõrbi virtuoossust!), praegune lahendus on selle kõrval just oma endastmõistetavusega meeldesööbiv. See mängib väga kontrastselt vastu "Kaotatud paradisi" teatud illustratiivsusele ja otseütlemisele. Viimast väldib väga hästi Tatjana Kilgase Maona.

Tegelikult oli "Kaotatud paradisiis" mitugi efektset stseeni — näit. "misside" ja/või "prostituutide" episood või siis "militaarne" lõik. Aga mõjuvamaks jäi siiski "Maarja Magdaleena". Millest mul on siiralt hea meel!